

byarne sprängdes. Hvarn Tristade man länge så piget
landtmäteriet i Svåmb i 15 år.

Gårdarna ligga numera merendels enstaka.
Platser där husen äro pappfirda kallas Tomter, när
man Ladugården benämnes som fagan, lagaf-
plan eller gata. Omkring beringshuset är ofta en
liten hagab, köksträdgården kallas kulgab. Mist
på godsplanen finnes ofta en rändad med blommar.

Så vatten får man antingen ut en fjäla, en
ett arödrag går fram eller också ut en brän. Det
hämtas upp med en vax (bestående af en stöps,
i hvilken en stock försedd med en kvämp i änden
är, rörlig,) eller också kan man vinna upp

Utänför vedboden, vefäst, har man på vax-
boden, upplag af ved, träs och dylikt.

36 Vägar och vägunderhållning.
Vägarna ha berende på olika storlek olika

resokvutar a
a
a

namn: den stora korphe vägen, korasvaja, bysvaja, bygd
vaja (sana samgar at stala o se trift de dar) skovsvaja
gator a gangstiga. Angående de större vägarne under-
håll kan nämnas.

de a indelade i vefstör på vägarne vor indelade i väglösa
vat hemans de fik en vnor på hvarje hemman. Man fick
hala ma grus, grusa dem. en underhålla dem med grus, grusa
fods grus i sanfester. a se va dem. Grus kunde man i sandkita
de bynar vat ar. for anorha (samme vagnar som använde, till
om vinton va gafa indelade i forning af godset). Anari är höllor
phozlag. de hado maphoja ngnor. For deras underhåll vnder
a fods ma. als skstade de. tiden vor gårdarne indelade i plog-
lag. Man använde då tripplogar
eller också skottade man.

37 Snickeri.

Merendels har befolkningen snickra, smeta,
ätminstone grofva arbeten, såsom anra fjalka o. d.

y
a
a

Repslagning

Reps, gylfuga, gjorde, chad, man sig
mjalf af svinahar.

di hado en repavang a smodo reps a tre a fyra
tata smodo di ma en veo sam sat i dor a sa hado di en
vang ma en falk aldr e smonuz pa i annd aen. den va sma
trajul pa en bralup. Sen sa smodo di vuzon sam sat i dor
di hado en traksto sama aldr i tre aldr / yra a ma dan
gek di alt at sam smonuz gek a ma di da kam te
vuzon va da falkit sen tog di ap alt hop a da va stropot
fat di lad gylfuz uta svinahar.

ma di stilo smona svinahar hado di en
anan maksim di hada t ma di kuro smona da strok
di fara pa kada a da bleds sam sluz. sen hado di e vna -
met i va di en pmd a sa va da toa flar a toa pma sam hado
shop da den flara. den pmd sam va i meten dan holdo ju i a dan
gek vna kuz pa sa at da smodo a da pa framkads ju ap svinahar
hadganit sen er ju fik fatt pa vna mptads ju ap st i npt
vna a hadganit

Landsmålsarkivet Uppsala. 490
Paul Smedberg inl. 1920. ÖDESHÖG
ÖGL

Alltid har man några verktyg, verktygen säm

- Hjvelbänk hjulbänk
- Hjvel hjvel (stjula) flathjvel fog
- Hjflar best af en stä a e tan. För hade man viza dälbetändor endat vzköl - Tendr. När man hjflar får man hjvelspan.
- Låg, sej (se sejer) fogroars, gronses.
- Hamjärn hagsjon, stamjon (di va bredre tea sama ur hofa sa di bje rena.
- Bandkniv bandkniv
- Talgknif talgkniv
- Sickling sickling
- Borr borr ma bszlenz.
- Ståvare nåvdr dambuzanavdr fctresna- vdr.
- Yca gks hanokser
- Hammar hamard (pl hamara)

Q?
?
a

83¹⁵

Beredning af svenskläden

Till simplare skodon, bereds de fint, det kallades då för svenskläden. Detta är dock ofant- länge sedan, men ännu förenas döde personer som varit med öron

färdt med huds plaktat för fint harna en till a så arkads de fint a så huds de da i e balya ma bark a kalk. där för de lya nora vektor a pen had de yffmrye a smogfde de ma. yffmrye va utora tron a fara. Skomakarn för göra t faldet, smygat, valkat a egatit, sen känd han bary a göra ytko.

Landsmålsarkivet Uppsala. 490
Paul Smedberg Inl. 1920. ÖDESHÖG
ÖGL

Tång	tan	tanor
skedjärn	rånjan	
passare	serkal	
strykmåll	rutemat	
gradskåp	ratzwa	
spik	spik	
skruv	skruv (ma janzor, at janz)	

När man skulle göra tröskor hade man en bak a belado fast dam i. Förutom spannamida verktyg användas

Tälla   fackla   hjälpm   rånje

38 Skomakar

För att få sina skor gjorda tog man hem skomakarna te a göra sko. Lådet, lät, var då natur- ligitvis svenskar, om skar ut de tyrodte i baka a lät bere avantlar. För att göra lådet användbart måste skomakaren raka lät ma om raka spad.

de hald de da pa e. itat a en raka spad vänd armdir. dda. lkanade a kunnat son. de rakt ma

krakstrat va et. tråkto dt apskad. pa lät pa baks bral ma raka spik, skomakar. spik

En skomakare utför följande arbeten

yora skor	ysra sko
sula	sula
halpsula	hupsula
pligga	phiga
sy	sy me nan
nätla	natla
laska	laska
botma	bstma
klacka	klaka

Därtill köper han följande material

läder	lar
skinn	sm
sulor	sulor
beck	bek
beckträd	bektra
borst	bst
plugg	plugg

876

de haddo et hampatoslan i tragan de qmsaad per de haddo
 into et a sama stycke jamt. En kvarlepa sedan den tid de
 hanypa, shanypa eller hamprato odanden ar hamprapoko.

klackjärn   slyker   finer   klackjärn.

Verktygg:

- skolada   skolada
- tast   last
- syl   syl   spansyl   grova syla   knok syla
- hummare   humare
- knif   kniv
- läderlång   låfång
- spännlång   spantång
- nypång   nypång
- räckspade   räckspad
- spannrem   spannrem
- skärbräde   skärbräd.

skidhanstid
y w

Han fick göra stövel med faka bestän med nevor mala, (snapsaka), eller skor med lapd fram a i finrem fram. Skorna pyddes med beckbräd, beksam a yphigades med plig.

pa jupackon var en lapd fram a heektör den var ut a vaktman a ferdör, ma arer pa lapdın den var han formadın atör bent

39. Linberedning.

Beredning af lin, te, tillgick på följande sätt.

nu a da knop a den tröskas Linknoppas tröskas först och fräst a sa jop de rent fröt a sa sar gives rent, hvar efter det på i åben på t pa akon a sa vakt, da a sa står det linjar vänn, kommer ogras fram, som man måsterensa bort, bli da agras da far ja lva a ren. man linet väner ändå. Sedan ryttar sa for agras a sa vakt da igen man upp det och binder det i kuff. sen a do te a rasta t a bonast var, som hängas upp på gärdes i färra a sa hänga upp st på gärdarne att torka. Därefter tar jaggala te a torka. sen tar man in det och repar af knoppen in st. e a repa da pa e repa på en repa försedd med långa taggar me lenza jontaga into glesan för pinte för pilla glesan an att cen knoppen blir atör. sen sa knoppen blir efter. Sedan bräder man ber om ut st på arval a brer ute det på ången för att rita det, ut st da te a rita. da sa hycce där får det ligga 3 a 4 veckor, ber sam vafekon a te a sen tar man omte på väderleken. Därefter sätter ap st a satat mot jaggala man det ager mot gärdesgärdarne

a

te a torra smada te a ta. t. till torkning. Nu tar man det
 at basta a sa da sa da bli till bastan, där man eldar, si ut
 föst rektit sen sa da brotas (da linet blir riktigt tørt. Nu ska det
 a tre faka renor a två te han. brotas (hvar till användas en stol med
 tag, de kalas för brostning) de tre tråknippar under och 2 rötliga
 far en brogda. sen bli de te a knippar som släppes ned emellan de
 skaka t ma et svngströ (da han anda) di erhåller "brjld", som sedan
 en en stol a laga brogda pa, de skall skakas med ett svngströ (man
 far en skakofäl a tor svngströ. lägges det di på en stolsrygg och
 sen bli de te a ta hem. ot a dr. bötur med "svngströdet") man får
 t i minnsfaka a sa haktast (e di "skakofäll". sedan tar man hem
 haktast a en rana del ma tala linet och delar det i mindre lockar,
 pna) de blir haktast a da. hvar efter det haktast (en haktast
 far en bländ. de likaste kalas är försedd med tala pinner); di får
 tagor. nu a da te a laga a spin man blänir. det bästa linet
 a. kallas Läger. Nu är linet för
 dligt att börja och spinnas.

Spänad och väfnad.

Hvinnföcken pyntade sig visserligen med
 spanad, spano, och väfnad, vavnad, men dock utdriq
 mer, än till hushof.

När ullen ska spinnas måste den första
 skribas i en skribastol ma skribor. därefter ska man
 koda den ma hankador. sedan span di ut pa en lang.
 rak (bestående af ett stort gub a ett litet gub.)

Garn spinner man numera på en spinn-
 varg. En sådan består af följande delar:
 hjälpa ställningen kallas stol, den står på steg
 hjul spinnvarngub
 rulle räl
 spindel spindel
 brott brott heler räl
 stöd apotanar
 vingtyget trampvagn som brän gub i försedd
 med vishaka eller naka.

axel ten

När man spannar skakfast, sättes lösta på e kragla

Träden myttas af, harvas, på en härval. Ett garn, garn delas i påsmer

Annat garnet kan användas så de blykas a bykas. Sedan ska man bombina det garn, som ska bli varp. Man har det då på en garnvinn, uppå vinn eller vinn och myttar upp det på bombindor med flera fler. Från dessa varpas ränningen på varpor, gående mellan golf och tak. Det gallas nu för varp eller svep. Denna ska man nu fästa i väfstolen, svepa på reven.

En väfstol vävstol, består af följande delar

stöd	vävstoffstol	
störreben	stora reven	
litreben	lilla reven	
trampor	trampor	trorra bakbenen frambenen

Ödesh.

skedlag veola

väfsked fe (med tenor)

solb solb

solfkäppar solvafapa solvastanga

nitbräde jeto bräst

bröstrepe bröstreven

spång pla

knärepe knäreven

skälspröt fassapa te ta fæt

viggan vävstolar solb

nickpinnar nickpinnar

Att göra en väf i ordning kallas att säta upp en väf, sätta op en vev. Det här

svepa svepa

solpa solva

Träda skeden fea (en trer trer med en febrok garn skeden tenor)

knysta upp knysta apvön.

vrevpinnar
fæt
alveta (det stycke som väfves mellan hvar gång det väfves)
sprötter fj?
æ!
trisor

Inslaget kallas nu mer väft. Detta ska spolas på en spindsvan med ten på. Man gör de små tuor a papor, på hvilka garnet uppmulas till spola. Dessa insätts sedan i en färd på en spindel.

Allt efter väpens olika uppsättning får den namn af entening, tuskast, fufast, fufast dræl, gasgadræl (väft med gasgarnspindlar).

Några olika sorters tyg är halmar, anting, helyst eller halvlyst, skakspilstyg, lent. När bomullsgarnet först började användas kallades det för vatångan, då man hade för sig att det var spunnet i vattnet.

Sedan väpen blivit färdig skickas den bort till stampning a benedning.

Man väfde äfven ben på en benstol, be- ständ af en räl på van snar a en apstånars länor lat.

Sådan man skador i en trakan. När tramp

trögdräktat

blagan

ett gilla väpen färdig kallas en värd mer den, de för man afseja

två tröor a tre stölar a pler smala te för tröor te det för na en kan spinn värd a lite lade te lagn upsta i i stik tador te inga gany te bra spinn värd a en tröor te lade

21. Sömmad och kläder; Sträddareverktyg.

Äfven sträddare, sträddare, tog man, för hem för förfärdigande af sina kläder. Om dessa plä- gade man skänksamt säga: nitan sträddare ma saks, vaks, nat a tra, syngon på, vafds et jän.

En sträddares olika arbeten är att mark- klapa te, Trakka a sy.

En karl var på 1850-talet klädd på följande sätt:

Rocken, rakon varlag, byxor, baksor voro knäbaksor med spänd. När det blevo utslitna, lagade, byggde baksor med sin side blevo finbeplana, man stit ut dem rik- tigt ordentligt liande blevo till krimpör. Arbetbyxor voro bakfinsbaksor. Hängsle hängsle; strumpor strimpör ma strampölar. väst. vest; krage kragd; man- schetter armafator; halsduk lest; hatt hat, felhatt, domhat; mössa mössa samosa gjord af farfin; ytterrock kaprak ma dräbalkröv. Om

a y

te?

ma fäst på aypor darlat

en fletste spem ai på jern et fin bealts e halvum bret alom pör. bealtat

stankravo

armuda da va mlst

kappstol på lan

vinteren hade de pel, barpel. Underkläder: skjorta, fästa; kalsonger, kalsonger; undertröja, undertröja. Knappar voro mässingknappar. Hel dräkt kallades kienstyg.

Truntimmerkläder: kvinnokläderna. Skjortel fästa; tröja, tröja; klänning, klänning. På huvudet hade de mossa klädd stöko. Lintyg, serk, lintyg (bestående af quedel & nedel); häkter, häkter. Om sommaren hade kvinnorna halmströda med stora bröts (hattar af halm).

Syverktyg äro: nål, nål; pressjärn, pressjärn; sax, sax; alu, alu; syring, syring; träd, träd; armstock, armstock; vax, vax. passvarant.

I samband härmed kunna följande saker nämnas. borste, borste; rakborste, rakborste; spegel, spegel; liten sax, besard & klippa, färdigt ma. glas, ögon, spårar; plånbok, pedlabok; paraply, paraply; portmonä, portmonä; almanacka

L
u
a
a

almanacka, klocka, klaka; strickor, hri
färdighandta, behållande; förbrätt, porträtt

42. Strumpstickning.

Truntimmern stika (bena) strumpor. Där vid användes strumpstickor (en gång strumpstickor som stycken). Att börja en strumpa kallas att kasta ap. Man stickar vranst & rät. En strumpa består af benlegan, foten & hån. När man går uten skor säger man gå i strumplosten. Utmär strumpor sticke de man mjusaka. Af getarag pydda on vanta.

phatstrumpor
ma flere fänger
de bli phatien
haststrumpor
langstrumpor
ragsaka
passvarant
mishavanti

43. Bykning.

För att få kläderna ^{friska} ska man byka dem. Därvid förekommer följande arbeten:

- 1) lägga kläderna i blöt, lägga i blöt.
- 2) lägga dem i bykkanil och byka dem. Laga dem på bykshat & laka u. dem. I bottnen lägga

sen stäcka de i pot
vaka dem de lå. lila
a de fraga nag

? a

man bykdestuket. Så har man askar i en pösa eller i ett läkan. Vatten kokar man i en bass (en stor gryta).

3 skölja och klappa kläderna färga a bista
4 vrida upp dem och hänga upp dem till Turk. vrid a hänga op dem te Turk.

5. mangle eller kaffla och stryka kläderna. mangle, kaffla a stryka. När man kafflade använde man en trökard a et tröföt opa. Vid strykning använde man lo.

stærhokkær
hemantærhokkær
viza bhaa ? yó
e ?
strykoyan ma lo sa
reemida
φ

44. Bryggd

Vid nästan hvarje gård hade man en hönslögda eller bryggade där sett dricka gjall. gjall färgade säk. nu tar man så (kon, alor) du tar man såd (korn eller bland blanda) te mälning. sedan (korn) till mälning. Man slår den på en korn i ett kar, letar i ett kar och läter det stå i 2 dygn i hönslögda.

de breda fars
i hönslögda, det
vacksta det är hönslögda
revid, a lan man
gär hönslögda de va
gär bär dr va da
per bleda da hönslögda
kopp på person
per huds de de i en top
tur kopp a la de vsta
i hönslögda de pvc de
ble ga a la de pa
mæfi bryggda da bleda

sta i två dygn a så gör man op. hvar efter man gör upp det på en lapp (lika sam et gylt) te såa bitar (gror) a sen tvätar om st. a nade hargat sa med sam behags sa asor om opst på hoga te forsking sen bleda te a ta a matat på hönslögda. sen a da te a softat sen sa da plötat ma in tröstet, ju mer om ar betut betor bleda ma da ha ppat nera toma sa hals da op i gryta ald färdol te a lekas da sa kokas rektit sen har, om en brygg hokk ma halm (reptohalm) uti a des pbr om maskon sen pella kokas igen sen

en "lage" (-liknande ut gulf) till dess siden gror, hvar efter det tvättas och turkas på kötnan (opungä spisen i bastun). därefter mals det på hönslögden, sen ska det söftas och plötas med en tröstet ju mer det arbetas desto bättre är det. Sedan det står några timmar häller det upp i en gryta eller kittel, där det får koka ordeligt. Sen har man ett bryggkar med halm i, hvar man slår märken. Det som rinner igenom ska åter kokas, hvar efter det får svala. Sen jämtar man det i en kopp. Till slut toms det

ma et hokk i end een i bleda.
nolagdricka sard
pica. tre vekt or
mit a rpa a sa pa
e hyn
ma gfa a maol pbr
pa vatom sa da bhr
vaskit
?
halm a räsön
en märskarar i et
märskar
da san junder igen
kulan vst

Limbärsdricka

di gmoda enbær . e guma har et sat ma
 sef a do sater ho yamto brukom sa tar ho greno (ho
 har behvanstka pa sef) a gmod a da faldok i pale sen
 sater ho ma sef sa ho fa dam pna sen pa terkar ho dam
 i onen lagtam sen mat ho dam sa fet ho behvo dam

nar ho har mat dam har ho dam i en
 kesp a fler vatona sa sa da pta enda celo toa sen
 halar ho dam pa en brygoksp man da jostohalm i
 kspom a sen pna da a sa gmod on pa vatona sa kesp
 da a net gst . enbejvafa kokadn ap sen hald di da
 i en fetol sen fa da sumpo a sa lagod gort i da
 na da har stat enda anjofar a da rektit dreka

di kokto enbejvaf da begamnad di i stalsi
 fo pakejvaf di brygd fest sa di hado matko enbejvaf
 sen kokad di kspom sa da bleds surup a t

Lingonkoking

da va bator ambrasa da anu da kimo vana lakt
 sa en kimo sksta sa manja samo hado stamnor phakund
 pen fik da lov a harte a pensu dam di saludd da ypa
 et sefolok di fik va naya sadvnto fik ma net sknep.
 om hadi et amat mode nu hald di krasa i e vana
 alor blasard di saldo krasa man di fik into mir
 an fyra filuz kuspom.

di kokto krasa i en afafentor pator a di fik
 pta pa sprom te da bleds kokit sen lagto di net fetol
 a da fik da kalm a pen hald di da i e pta a
 dar had di da pen a blancid chrap krasarnas a
 myskk a had te pthpar.

blida te a pæsta t i en ksp sen tyms da i e drickstym elst i stænder mæ lsk pa.	upp i drickatunnor (försedd med spritan mæ clöveka) eller i stænnor med lock.	fast far en lso som hat mæ en tåmör i gæsten sen pa de alla e mat a da gæste sag toppi vj d rickat træsvektor
---	---	---

45 Slakt.

Man var mycket sträng med att nedslaktan- det af kreatur endas fick företagas om hösten, från september till desember, allt oätsam de ble felfra. Nu slaktar man när som helst under årets lopp. de slaktas et på ngt a et som a saltads mer a sen hads de da hela af. sv ma la de pa e taofa a stak dem a en kniv a at ngt kreatura gafs de en bank a la dem pa. te poma fik de varma vattn a skåle dem. sen tog de da mjöl	Man brukade slakta ett par nöt och ett pinn; köttet saltades men och si hade man det hela året. Si om lades på en tåfla och stukades med en knif. Till nötkreaturen gjorde man ett bröd och lade dem på. Man värmde vattn för att skälla noma. Sedan tog man mjöl och rörde i blodet och gjorde blod
--	--

a rofs i potom a sa gafs de potkro a bakade palt br a gafs kro.	korf och bakade paltbröd och gjorde korf.
---	--

ett pinn brukade man stycka i huvad
bojon, melaffark, stek, bronza, flackhard.
Delar af ett nötkreatur bli huvad hals
bojon bronza lastika. slagsedra pa sedra

46 Ljusstöpning.

För att lpa sig med hade man inte annat än spenzatikor och talpus. Att göra dessa pinstämde, stapa pus, tillhinde fruntimren, och tillgick ni följän de sätt.	
--	--

de gafs de a talp. de va veks uto blanagan. de snods shop a talpads dem a hids dem pa e stika, fem veka pa vum stika	Ljus stöptes af talp. Tjerner vno gjorda af lingarn, som moddes shop och talpades. Man hade vekarne på en stikka, fem på hvarje stikka. Sedan värmde
--	--

nygdon
a
b

talpdaryka

Landsmålsarkivet Uppsala. 490
Paul Smedberg inl. 1920. ÖDESHÖG
ÖGL

I samband med skildringen af hus-
stjöpningen följande är äfven ett omnämnan huru
man fick ett, på en tid de unga lönsticker
resticker funno.

di bonads a espak stikor sen hadde
svaghet a lade i en stöpslev a den var utta gumpst a sa
dspade di e stuka am pender i svaghet a sen hadde
fe fe fa el flinta a et stat fe ple me a sa hadde
di fryskt som di gote sag falkva utta en seti sianmp
a hadde into sianmp brensde di ferd utta lina
trassor fryskt hadde di i en sianmp a stat var fast
nyt vi den sen ple di me etat mot flinta sa da kam
gustor i fryskt sa hadde di sianmp utta da kam
e lina malra a ple i tumat a am da va alen sa
lito fryskt ple da into el sen a di kam up ma
resticker trodde di da va in traskvint.

sen varmdo di op vatom
a ple i en trassor holk a sa
to di lapon a smalto den
a ple i den ders lapon a sa
dspade di di ders veka a sa
hadde di stuka a hangde dam pa
men di sianmp sa va da te a
dspa dam yan te di fek dam
sa stora di velo. sen lte da jus
utta dam.

man upp vatten och halde
det i rund balja; därefter
smältes talgen, som också hällde
i samma balja. Därefter doppade
man vekarne, hängde upp dem
på stakar att torka. Man fick
hälla på att doppadens, till
dem man fick dem så tjocka
man ville. Nu var husen
färdiga.

spade masta e
sianmp
sina gots daryk
de bides dake laka a
i sianmp a dör dspade
di mer daryk a de
hadde di a lapon ma
sianmp
gyligull ma tra
tre gram

417 Beredning af beck och vagnsmörja.

a) Beck, bek, beredes i samband

med järnkokningen
en lar a sora som blir a
hela dam i e gryta god fukt
el a koka da te da blis
fumbit. sen sa ple ta ap

Järnan, som man erhåller tar
man och häler i en gryta, stä-
ende efter paktaeld, och kokar
järnan, till den blir simmig

sa gald di bek skir
ndr pa två tre mar
kdr i en grundbark
sam di into sianmp
sa de lita lita chapsen
tonds di bek a de
dard. sa salds di dan
da ple di naki helig
marka de var laka

Saltpeterskokning.

da va fuard sam jek omkring held svenon
 te gata de broat ap tegat i lugaba a tog jatepa sam
 va rundfedit da phstadd dien quassa phsipa sen
 tog de da andra laget. lodn kunn mot saja med.
 sen hadd de m pher basd sam de hadd gravat mer i e
 ster hshu a munnat mer a sa da de undfien basen
 a sen hadd de i vaton i basen a sen hadd de i a gat
 ju a da kokudd de i flerd tuma da jek kokta in
 sa da bhedd lita i basen sen lat de die tasha
 da kaladd de fopalpiter

da va tesat två pedia man sam hadd befat
 my ma saltpeten a soldo dan de hadd en salt
 peterskass te sokne.

Landsmålsarkivet Uppsala. 490
 Paul Smedberg inl. 1920. ÖDESHÖG
 ÖGL

Ödeshög

1. om korp a sa blyda bek te
 skomakarna.

Sedan plar man sypp det i en
 kopp och dar di beck till sko-
 makarna

b) Vagnsmirjas bereder man i samband
 med plaktet pifoljande saen.

de kokadd chop da, ma de
 hadd plaktat da tog de
 kretla a kokts a atoshon.
 pot a da feta a sa blants de
 dhan fara a hadd da i buk
 hela at.

Vagnsmirja kokade man ihop
 mar man plaktat. Man tog
 di kortlar, affullit efter det
 fela och kokte det, blandade
 sypp det med tjarn. Sedan for
 varude det i bukhar heli aret

48 Tillverkning af bläck och rödfärg.

a) Bläck, blak, lottu man sig tjält.

da gars on utta ekrephs a
 sa myks rostet gan beger
 on i a sa lita vaton a sa fa
 da sta en at dar a da bhedd
 rektit blak enda

Bläck bereder man af gulläpple,
 man ligger i ganska mycket rostet
 gynn och litet vatten. Detta
 får stå en utta dar och så får man
 gräktligt bläck ändå.

Beredning af pottarka

en fäfsu a ha vatn a arka i en stor band nermurador a da a da te a koka den der arka a mada lörzi har kokt ba en a två daa taga ap da sam bhr i lörson a sen blide pottarka a den begagnate sen.

Landsmålsarkivet Uppsala. 490
Paul Smedberg inl. 1920. ÖDESHÖG
ÖGL

I samband härmed kan följande nämnas om skrivmaterial.

De hade de alnron stah-penar utan gasapenar uti de stora vagn a gnappan a en penokno a vara dem a.

Man hade aldrig stälpenor utan gaspenor, gjorda af de stora ringarna, eller viken om fjädrar. Man hade en penokno af hvassa dem med.

blakt hado a blakt
luse
pani och under
mo län sen 2

1) Riefärg behöfve man för att mite sina hus.

de hade de riefärga sam de fik zopa a sa vetogoh a de blana och ihop a hov e gryta a kokte da a sa had de riefärg a blanta i.

Man köpte sig riefärg och vitriol; dessa löda raker blandade ihop och kallade i en gryta och koktes. Sedan blandade man i riefärg.

8 0

219. Husbehofs bränningar

På nästan alla gårdar brände man så länge det var i lag tillätet. Därvid tillgick på följande sätt.

hina bränning

nu a da fäst gröp a mätt e
bränning a jelpor. de sa vara
kötta a sa stas te samman a
arbetas a sa kokas de te do blif
sammanblandat. sa fls te i et
kar a jelas magast sa fa de
sta te de blif gast.

sen har en et fystkar ma
tva pipor igenom de smit de
va fall ma fystvaton. a sa va
de e panu te a fls maskon
i a sa va de en hat opa panu
ma tva pipor i sam satas i
karpipora. panu stas pa en
bränning a sa elads de tänd.

sen halds en maskon i
panu da de da brande var
förbränna (de blido drunk)
sen klarads de da a de blido

Till bränningen behöfs gröp (mätt)
mätt och jvotatis, desse ska vara
kötta och klufna (detta sker på en
jelporöbrösta). detta stas tillsammans
och arbetas hvar efter det kokas till
det blir sammanblandat. Där efter
stas det i ett kar och jäst tillsättes,
hvar efter det får stå till det blir jäst
Man har ett kylkar igennem tvitka
gi två pipor. detta har man fullt med
kylvatten. så har man en gamm (som
kunde vara nerrundspänd eller
luffspänd beröende på storleken)
att bli märken. i Pi pannan var
en hatt försedd med 2 pipor som stalle
in i piporna från kylkaret. Pannan
stod på en bränding och så eldades
man under. Märken haldes nu
i pannan. Först fick man förbränna

förbränna
drunk var märken
sen de halds till
gamm (som var elad)
panu te maskon

långt nu halds en fat bränd
vin. ma de bränd på stika sa
långt brande de
hjelpkara ^{de fystmar} föseghads
brännvinskapsen. brännvins
tya de pato stadsen a en bränd
a et sylt utta luf.

ingen drunk, som klarades genom
kokning, de man fick lank. Nu var
brännvinet färdigt. så länge de bränd
på en stika som höll fram för piporna
så länge bränd man. Fjördinghand
arne förselade piddkapsen.

långt va de alor
reknita a de drags
mynting te.

50. Bakning.

Tid bakning tillgår på följande sätt:

en tar in mjöl i et bakstrog.
sen fls de på vatan a jastat
de blif deg. sen lats de sa sta
sa de blif jehat sen tuffe a
et på bakstrot a krusdatt. sa
jedi kakemna a sa klapa de
ut. et ma händra. ma et krus
vahan jehat hof. sen hakads
de a krusads de. sen pato de
et i e sen te de blido gast a

Man tar in mjöl i ett bakstrog,
stär på vatten och jästar detta, det
blir deg, som man läter stå och jäst
sedan tar man upp den på bak-
bordet och knådar den, gör kakem-
nen, som klappas ut med händer
nu; med ett knuffhorn gör man hat
sedan hakas ut krusakakorn, som
man sedan sätter i en pång för att jäst
hvar efter man sätter in dem i ugn

8

121
 81
 Sa i arzon ma grepat en pek fäst med en gresska. Fint mäla man
 präka ur arzon qvör ma e sape präka ut glöckerna med en ugnstopp-
 uta kaloris gjord af tallris.
 Man bakade blånbrö, rjsbrö, tynbrö, liva
 Svura a söta lempor. Smilbrödbakning har icke blifvit van-
 lig för ämpe senare tider. När kaffet kom bruk bakade knoda.
 En kaffetillsättning.

Sagobla a kända
 ma
 är kaka = ?
 blånbrö
 te med bakad
 vildbrö. Truro
 a lara abropar
 ar märe der en
 det or i bgt
 folypdhist. folypde

31. Matlagning, maträtter, lund-och köks-
 saker.

Fruentimmemens viktigaste arbete inomhus
 är matlagningen. Därvid förekommer en mängd
 fald göromil, af hvilka några här nämnas.
 Härna smör, fjerna smör. Man skulle de skärma
 yredo och pliden i fjerna (en hög byta
 med lek och en tygd)
 Upta ost ost i ostkrya (samva flata de)
 När man aptade erhö man vatld
 Stoppa korv Stoppa korv, korvmaten stoppades i fjalden
 genom et korvakon.

1036

Beredning af ättika

uta lankon kans digra cetika a da gals de pa
 sa sel de tomde de i c betas tre alor fyra kans a
 sa halds de scelat höfrö i betas e kans alpa a sa
 halds de lankon vriden a sen sold dem betas sta i spe
 som de sam ho fik vara veorn i fjafom dar tre veckor
 sen va de ättika.

En maträtt som mycket användes, i synnerhet
firer var surkål, surkål. Af denna tillagades stora kvanti-
teter på följande sätt.

de tar vitkålshuvor a ransar, Man tar hvitkålshuvor, som
efra de gröna a sa lagode dem i ena sidan, sedan läggs man
i en holk a haka dem fint. Sa dem i holk och hachardem fint. Sa
hach e stena som de tomor har man en tunn (bestrukt med
haket i (stena kända de gäst) gäst) och hulen haket i, sedan
sen på de på vattn. sen lagode slår man på vattn, ligger en
en bratap a en tyg på ena sidan bräcklepp med en tyg på uppi. Sa
de gäsa de blöf surkål. för de stä och jäsa. Stä blir sur
kål.

UN
de laga f...
m...

Några vanligare maträtter äro följande
Myöck myöck (man kan läta den stä och läppna,
det blir sur myöck, flöbörsk).

brända afor a
kaka a st...

Kärnmyöck, fönmyöck
Korv korv, skalakorv, färgeliga, tinakorv
svitkorv, grytkorv med fäst.
Pallbröd pallbröd.

ous!

Sylta solta präsylta rälsylta.
Fläk fläk Gröt gröt vitör gröt
Kött köt Välling välling
Kål kål surkål Ostkaka ostkaka
Stort stöst. Pannkaka pannkaka ramp-
Käffle väfler or pannkaka gylfpann-
Plättar plättor kaka.
Potatis potatis gylfpan (Stör potatisen nys kommit till Sverige
ut man gylfpan a br.)
Kälbrotter rotter (de kokade suppa a rotakon).
Oljupa suppa dricksuppa Kottspud matsupa
Klimp suppa morzka. Refbensmjöl reubensmjöl.

st... = ?

Följande husgerädsaker äro nämnda:
Gryta gryta ma fetter a ord. den lyftes med en
gryp.

grytan...

Stekpanna stekpanna uta plät.
Kittel kattel ksporsattel.
Lock lock betoman besmat
kaffepanna kaffepanna (kaffet stötter i en
stenmjöl, det brännes i en kaffebrenad)

E

Tallriklar	Tratatrekör Tentatrekör	
Bägare	baguro (pa slavar a minor) Nylbegard	a
Skedar	trafer	a
glas	ghas suposghas ofghas	y
fat	fat lerfat kerpofat tenfat	
skilar	Trina skaha	a
gulallare	gulalland (va soarvade fat ma fot maend)	m
butely	potel.	
bunker	bunke kerpobunke	
panna	panu kerpapanu	
branding	branuz	
karafiner	karafinor	
gräddkanna	gredamæka	
kannor	trakanor ma en strukt	pa stund stala hand de e borkana ma en stala fangst strukt pa sam va betagd ma bly e a sm
skulbalja	skulbaljor	
säll	säl sesäl grynsäl fräsal hamtsäl	
sikt	susekt tagosel	
bytta	stakbytta	
ämbar	æmar	y

mjöckbytta	myskibata ma hantia (den lude pa kuart)	sakorkhorn de
skulbytta	skulbata braksye a matad gæpbat	paten fram na da kan nior pramat. do va khat mo papen nu
hink	ink.	

52. Dagordningen i ett allmogehus.

Förhållandena under vintertiden berättade

sig under dagens löp på följande sätt.
 De steg på ve föra fem tra. te fuk Mawpety upp vid 4.5 tiden. Till
 det fick de lite brö a en skatker frukt fick man lite bröd om de
 valde alor en vsta bit. sen trask en kief eller ostbit till sedan trask
 de te dagde ve ata maten sen va de maw till dagel kl. 8 eller 9. sedan
 de into a arbete på de i skogen på arbetade maw pte, körde i skogen
 a på ata haxde endbröka, meda röjde löt endbunker. Middag fick
 fik de khaka et a aftvar klak man kl. 4 och aftvard kl. 5.
 fem, sen va de kvälarbete skrifler började kvälarbete naturligt at de klak
 te khaka ata sa de stekade som räckte till kl. 8, på inte
 vnte folkot da va da te a zon storkade folkot. Di gjinde man
 kvasta a spinga spingsticker kvastar, spingade sticker, tågh
 a tågh a sticker a depa i vna af sticker, som doppade i vafel

naturligt at de klak
 ate med

vel sam di hado a tena ma
 stakora ban di shop te stakora
 sa pald kara pta a mata pa
 spison.
 kornfolka fora kreatura i dag
 nuga fik di et for am, edan
 fado di ut dam a vatna dam
 am kvælon fik di mat for sa
 da va into sa mas arbeta ma
 kreatura da mau sa va di ma
 halpa katta. kunnora di span
 a brande brannin.

uh auvante, at lunda med. Skider
 na bunds ihop till stickakuf.
 Karlarna hade gi sin lott at skite
 om spiselu.
 Skinnfokken forade kreatura.
 i dagningen fingo de ett for; om mid
 dagen vatnade de och om kvallen
 fingo de "natfor". Mau hade iche
 si mycket arbete med kreatura
 men si voro de julle heller si
 duktige. Skinnorna spunnas
 och braude brannin.

a ?

Om sammaren var lifvet ordnat unge
 fur pa samma satte. Mau steg upp nagon tidigare,
 men sov medu. Nagon kvallsarbete forekom inte da.

Stjernas som bjodas voro att mau
 migand ging stalle till en lekstua
 de plepte di te lita van a sa
 bjuddes di fler, en del sov sa hvar och si bjodo de fler. Samtlig

ordning

sa di blede osams a sa ghygadd
 ch utta brannin a sirup a vat.
 on a sa hado di en spelman
 kare pald ha spelpenza. da
 va nuga rangferng pa folk
 in dansado palkor a val
 sa, lekte niumspok a blind.
 bak, bo nator.

53 Julfirandet.

Stjornpunkter af alla festligheter under jant
 voro guler, till heriken mau stokade mycket. Den
 stagade firas pa foljande satte:
 nu va da julafton, da stoghe
 do di te sa fint di karns a bar
 in sm ve en silo bara in vea.
 vora filmave, da pald paka
 qudr hela julstada. da bara
 das mce ensbar, om netyaddiza.

T

va ?

8

matör. sa sato di pa e gry-
 ta ma fat a flesk sen dpa
 lo di i gryta. sen sa va de te
 a styra sey i iadmy. sa lasto de
 vanjelt a fozdo salmor. sen
 kofeb di gryt e natvar a vuna-
 fytör ala fite krrv a fint by.
 blöfpek pald di hu bentamt a
 sa hado di gubaltand ma ka-
 kor pa. mins gul sa di at bra-
 thura.

ma di hado atot natvar
 a gat natfor sirdo di kanta
 pka a dan sam kantado lonye
 va likat. a sa zek di a gald
 fclmstako di zek a tredo v
 arka a om da sa vru en fot.
 arka pald de dly mson da of.
 am di sa en huudlyso pald dan

= ?
 Af ?

di hado jus tanda hela nat-
 a. a am gubamata ito vat avoli
 tekön sam di hado kakat fram
 sen pald di aka celo ruvat
 forka gubadan klaka fam a
 da sild ala ut am da vru sa
 vrost. da hado di lahtör ma
 sey na da vru mako markt.
 na di at hem fra forka fedi
 di kamp en del feds. kul.

gubadan vru var ha sey fra
 de masta styg di da held guba-
 dan, styg a styg. mironomast
 am di fik taly i mson anda
 sa fylldo di dan.

anda just sirdo di ga a
 miska hos curanra i lagaba.
 somha la jopla i kribdra, som
 hu kantado ut jopla a hu for

u
 u
 u

i kräftorna. de ghyggs de
 a gek te minn grannar om
 ghyg.

Innehållsförteckning

Inledning.

I Akerbruket.

	s. 2-10
1. Jordens indelning och olika beskaffenhet.	11-13
2. De förnämsta åkerbruksredskapen	13-14
3. Dragarne	14-15
4. Översikt öfver de större utarbetena under året	15-16
5. Arbetet med jordens brukning, sådd m. m.	16-18
6. Slättern och slättergillen	19-20
7. Löfhuggningen	21
8. Skörden	21
9. Potatisodlingen	22-24
10. Beredning af potatismjöl.	24-25
11. Tröskningen.	25-27
12. Spannmålens förmalning	27-28
13. Olika slag af jordbrukare	28-

II Husdjuren och deras skötsel.

14 Hästarna

15. *Notkreaturen*
16. *Svinskötsel*
17. *Biskötsel*
18. *De öfriga husdjuren*
19. *Terminologi rörande husdjuren*
  - A. *Benämningar med hänsyn till kön och ålder*
  - B. *Benämningar med hänsyn till färgen*
  - C. *De olika husdjurens läten*
  - D. *Några uttryck om husdjur med afseende på brunt, städhets. m. m.*
  - E. *Namn på husdjur.*
  - F. *Smek- och lockord till husdjur.*
  - G. *Sjukdomar och fel hos husdjur.*
- III. *Föreställningar om och benämningar på andra djur.*
20. *Däggdjur.*
  - A. *Benämningar på däggdjur m. m.*
  - B. *Jakt.*
  - C. *Kroppsdelar hos däggdjur.*

21. *Fåglar.*
  - A. *Namn på fåglar.*
  - B. *Kroppsdelar hos fåglar.*
22. *Kräldjur och groddjur.*
23. *Fiskar*
  - A. *Namn på fiskar*
  - B. *Fiske*
  - C. *Kroppsdelar hos fiskar.*
24. *Insekter.*
25. *Spindlar, leddjur, maskar, blötdjur.*
26. *Några vilda djurs läten.*
- IV. *Skogshushållning.*
27. *De viktigaste trädlagen och deras användning.*
28. *De viktigaste arbeten, som höra till skogsbruket o därvid använda redskap.*
  - A. *Afverkning af byggnadsvirke*
  - B. *Bränsleberedning*
  - C. *Beredning af stängselvirke och uppställning af gärdsgårdar.*
  - D. *Den genom skogsafverkningen aftröjd markens beredning.*

- K. Förläggning
 L. Beredning af järn
 M. Redskap och fordon vid skogsbruk.
 N. Öfversikt öfver de vanligaste växterna.
 29. Odade växter
 a. Trädgårdsväxter.
 B. Växter, som odlas på åkrarna.
 30. Vilda växter.
 31. Beredning af tobak
 VI. Om resor och vid dem använda fordon
 32. Olika slags resor.
 33. Vid resorna använda fordon.
 34. Vagnar och vägundehållning
 VII. Bondgården
 35. Uppförandet af en byggnad
 36. De hus, af hvilka en bondgård består
 37. Gårdens läge, tomter och anläggningar
 VIII. Arbeten inomhus.
 38. Snickeri.

39. Repslagning
 40. Beredning af wamskläder.
 41. Skomakeri.
 42. Limberedning
 43. Spånad och väfnad
 44. Sömnad
 45. Strumpstickning
 46. Bykning
 47. Brygd
 48. Ljusstjökning
 49 48. Ljusstjökning
 50 49. Slakt.
 51 50. Ljusstjökning
 52 51. Tillverkning af wabelsticker.
 53 52. Beredning af lack och wagnsmörja
 54 53. Tillverkning af lack och rödfärg.
 55 54. Salpetersökning
 56 55. Ökning af pottaska
 57 56. Husbehöfsbränning.

